

Foto: Kirill Ryzhov, Mostphotos

Statistik över inköp av livsmedel i offentlig sektor

SILO version 2023:3.2

Innehåll

- 3 SILO i korthet**
- 4 ”Vi tar ett jättekliv framåt” - Eva Sundberg**

- 5 Tio i topp och annan fakta**

Rapport:

- 6 Om SILO 2023:3**

- 7 Bakgrund**

SILO - så började det
Nyttan med livsmedelsstatistik

- 9 Så här gick insamlingen till**

Kommunernas statistik
Förfrågan om statistik och annat praktiskt
Uppgifter som samlats in
Statistik som inte ingår
Faktorer som påverkar möjligheten att lämna all statistik
Uppgift saknas
Felkällor

- 12 Resultat**

Kommuner vars statistik ingår
Uppgifter saknas
Livsmedel som det köps mest av, tio i topp
Andel svenska livsmedel
Den svenska osten kan ta större plats
Ekologiska varor
Sej är vanligt på tallriken
Två grossister dominerar

- 14 SILO framåt**

Uppdateringsplan för SILO

- 15 Bilaga**

Bilaga
Bilaga 1b

SILO samlar kommunernas inköp av livsmedel

Före SILO fanns ingen samlad statistik över livsmedel som köps in till offentlig sektor. SILO-databasen bidrar till transparens och ger fakta för att analysera skattefinansierade måltider. Statistiken kan också driva utveckling och bidra till bättre matchning mellan utbud och efterfrågan. SILO står för **S**tatistik**I**nsamling av **L**ivsmedelsinköp till **O**ffentlig sektor.

272

kommuners livsmedelsstatistik för 2023 har lästs in i SILO-databasen vid uppdateringen, SILO version 2023:3.

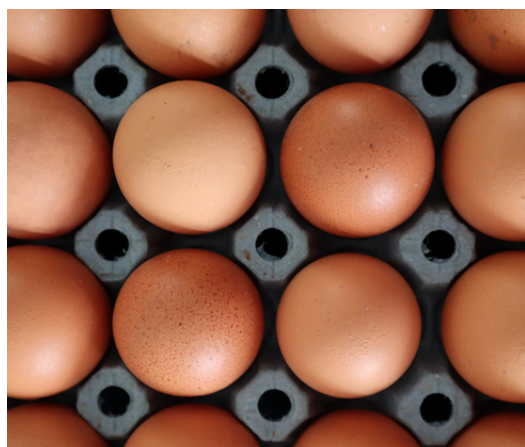
Livsmedel för 8,2 miljarder

Vid uppdateringen av SILO-databasen i september (2023:3) är det totala värdet av inlästa livsmedel 8 175 miljoner kronor för år 2023. I summan ingår merparten av kommunernas livsmedelsinköp, med undantag för till exempel köp i vanlig matvarubutik och vissa upphandlade verksamheter/måltidstjänster.

Offentliga måltider i tätén

När det gäller till exempel kött, fågel, mejeri och ägg är andelen inköp av svenska livsmedel högre till de offentliga måltiderna jämfört med den totala konsumtionen i Sverige.

80 916 artikelnamn

Mycket styr de offentliga inköpen av livsmedel. Alltifrån politiska beslut och policyer, vidare till upphandlingar och dagliga inköp. Med 272 kommuners inköp under ett år blir det många artikelnamn i SILO-databasen. 80 916 närmare bestämt.

Från djupfryst till 2,5 kilo frysta lingon

I SILO-databasen går att se övergripande statistik på nationell nivå, till exempel varuvärdet för alla frysta livsmedel som kommunerna köpte in 2023. Från det breda perspektivet går det att ta fram statistik ända ner på artikelnivå och för en specifik kommun, till exempel frysta lingon i 2,5-kilosförpackning.

Eva Sundberg, sakkunnig mat och måltidsfrågor:

”Vi tar ett jättekiv framåt genom den här insamlingen”

Det finns ett stort behov av fakta i diskussionen om den skattefinansierade maten. Nu blir statistik över kommunernas livsmedelsinköp tillgänglig för alla, genom SILO-databasen. Det är en milstolpe och ett viktigt steg mot ökad transparens och utveckling av de offentliga måltiderna.

Nästan lite överkligt. Det är de första ord som Eva Sundberg, projektledare för MATtanken samt sakkunnig kring mat och måltidsfrågor på Jordbruksverket, använder för att beskriva känslan, nu när SILO-databasen är publik.

- Det känns väldigt kul och bra! Vi tar ett jättekiv framåt genom den här insamlingen. Vi behöver jobba vidare och förfina databasen, men jag är övertygad om att det arbete vi har påbörjat kommer bidra till fortsatt utveckling inom livsmedelskedjan. Det blir spännande att följa inköp över tid och se hur de svarar mot till exempel livsmedelsstrategin och mål om miljö och folkhälsa.

Arbetet med SILO inleddes 2022 då MATtanken beviljades medel från EU:s Landsbygdsprogram. 2023 gjorde MATtanken och Jordbruksverkets statistikenhet en pilotinsamling och sedan började en testdatabas ta form. Våren 2024 gjordes nästa insamling av statistik.

- Det finns mycket tro och tyckande om vad som köps in eller inte köps in i offentlig sektor. Alltför ofta jämförs äpplen och päron. Med SILO-databasen får vi fakta att utgå ifrån, som är öppen för alla, säger Eva Sundberg.

Aktörer från olika delar av livsmedelskedjan har under processen från idé till publik databas hört av sig till MATtanken med positiv nyfikenhet.

- Fler än vad jag hade vågat hoppas på har visat uppskattning för att vi gör detta. Många

i kommunal verksamhet har precis som jag efterfrågat transparens och samlad data. Inte helt oväntat har också intresset från branschorganisationer som företräder primärproducenterna varit stort.

Hela 94 procent av Sveriges kommuner finns med i SILO-databasens statistik för 2023.

- Det är en fantastisk svarsfrekvens och jag tror att vår MATtanken-plattform varit viktig i kommunikationen med kommunerna. De känner till oss och vi känner till dem, säger Eva och fortsätter:

- Ett stort tack till alla i kommunerna som tagit sig tid att skicka in uppgifter till oss! Vi ska nu göra allt vi kan för att den samlade statistiken ska komma till nytta för alla led i livsmedelskedjan.

Kategorier med högst varuvärde

- 1** **Mejerivaror**
12 procent
- 2** **Grönsaker**
7 procent
- 3** **Köttprodukter**
6 procent
- 4** **Kött oberett**
5 procent
- 5** **Frukt/bär**
5 procent
- 6** **Ost**
4 procent
- 7** **Fågelprodukter**
4 procent
- 8** **Fisk oberedd**
4 procent
- 9** **Matfett/matolja**
4 procent
- 10** **Kaffe**
3 procent

Procenten anger andel av det totala varuvärdet i databasen, för 2023.

Bananindex: 1,1

2023 köpte kommunerna bananer för 90,6 miljoner kronor. Det motsvarar 1,1 procent av de totala livsmedelsinköpen.

Mycket svenskt på den offentliga tallriken

Trots kraftigt ökade livsmedelspriser och strama livsmedelsbudgetar fortsätter Sveriges kommuner att köpa mycket svenska livsmedel. För till exempel ägg, kött, fågel och mejerivaror köps en större andel svenskt jämfört med totalkonsumtionen i Sverige. Samtidigt finns det utvecklingspotential för flera livsmedel som är vanliga i offentliga kök och som kan produceras i Sverige. Till exempel hade endast 8 procent av den pasta som köptes in till kommunerna 2023 svenskt ursprung.

Andel svenska inköp (%) i huvudgrupperna ost, potatis, oberett kött och ägg.

Om SILO 2023:3

Arbetet med statistikinsamling av livsmedelsinköp till offentlig sektor, SILO, drivs av MATtanken tillsammans med statistikenheten vid Jordbruksverket. Syftet med att samla in livsmedelsstatistiken är att få kunskap och kunna följa utvecklingen över vilka livsmedel som köps in till offentlig sektor. På nationell nivå finns inte öppen statistik samlad som är framtagen på ett transparent sätt sedan tidigare, men detta ändras genom SILO.

I april 2024 blev SILO-databasen publik och tillgänglig för alla att använda. Databasen nås via Jordbruksverkets hemsida¹. I september 2024 gjordes den tredje uppdateringen av databasen. SILO version 2023:3 innehåller inläst data från 245 kommuner 2022 och 272 kommuner 2023. Observera att det kan skilja något i resultat om samma rapport tas ut vid två tillfällen, om det gjorts en uppdatering mellan. Förändringar i samband med uppdateringen:

- Rättning har gjorts gällande beräkningen av kronor/kg.
- Rättning har gjorts gällande beräkningen av andelar på nationell nivå i de färdiga tabellerna, exempelvis kring andel svenskt ursprung.
- Ytterligare några statistikfiler har efter bearbetning kunnat läsas in.

Stödmaterial nås via länkar inne i databasen, i övre högra hörnet:

- Excel-filen *Livsmedel i olika grupperingar* visar vilka livsmedel som ingår i olika grupperingar är uppdaterad.
- Manualen till databasen (pdf-fil) är uppdaterad.
- Instruktionsfilm om hur man använder databasen.

I denna rapport beskrivs bakgrunden till SILO och tillvägagångssättet för att samla in data. Därefter presenteras resultat som belyser kommunernas skattefinansierade måltider ur olika perspektiv. I resultatdelen är det 2023 års livsmedelsstatistik som är utgångspunkten. Statistiken från 2022 var en del av pilotprojektet där SILO-databasen byggdes och metoden för insamling testades. Av denna anledning är det inte relevant att på övergripande nivå använda 2022 års data, eller göra jämförelser mellan åren. Däremot går det att titta på enskilda kommuners data och jämföra mellan åren. Rapporten avslutas med några korta ord om SILO-arbetet framåt.

All information om arbetet med SILO finns samlad på webben MATtanken.se/silo, där finns också länken till SILO-databasen.

¹ Jordbruksverkets hemsida, [länk till SILO-databasen](#).

Bakgrund

SILO – så började det

I debatten kring offentliga måltider efterfrågas ofta mer mat med svenskt ursprung och offentliga måltider förväntas ta ett stort ansvar i frågan. Samtidigt har det saknats fakta att utgå ifrån i diskussionen. Och hur mycket av det som köps in kan i praktiken komma från Sverige med nuvarande matvanor? Dessa frågor har MATtanken varit med och belyst allt sedan hösten 2017 då MATtanken-projektet startades upp vid Landsbygdsnätverkets kansli vid Jordbruksverket. Slutsatser och insikter från arbetet med policyn *Härifrån kommer maten – policy för livsmedelsursprung inom offentliga måltider*² togs med in i det regeringsuppdrag Jordbruksverket fick 2020 att genomföra en studie om hållbara livsmedelssystem³. I uppdragets slutrapport föreslogs ett pilotprojekt för insamling av statistik över den offentliga livsmedelskonsumtionen eftersom det inte fanns någon sådan samlad data.

Med medel från EU:s Landsbygdsprogram startade MATtanken tillsammans med statistikenheten på Jordbruksverket, våren 2022, ett pilotprojekt i syfte att samla in och publicera livsmedelsstatistik för offentlig sektor. Våren 2023 ombads för första gången alla kommuner i landet att lämna statistik över inköpta livsmedel. Under hösten fortsatte MATtanken arbetet med metod och kvalitetsutveckling. Nästa statistikinsamling genomfördes med start i januari 2024.

SILO står för: **S**tatistik**I**nsamling av **L**ivsmedelsinköp till **O**ffentlig sektor.

² MATtanken, lansering 2020-05-12 av trepunkts-policyn [Härifrån kommer maten](#).

³ MATtanken nyhet 21-03-23: om [hållbara livsmedelssystem – definition, pågående initiativ och förslag på åtgärder](#)

Nyttan med livsmedelsstatistik

Aktörer i alla led i livsmedelskedjan har intresse av att informationen om vad som köps in till offentlig sektor finns samlad. Här är några exempel

- Det blir enklare att jämföra sig med andra, exempelvis mellan kommuner eller län. Det går också följa utvecklingen över tid.
- Med livsmedelsstatistiken som grund går det att analysera och följa upp nationella mål inom exempelvis livsmedelsstrategin, folkhälsomålen, miljömålen och i genomförandet av handlingsplanen för Agenda 2030.
- Andelen svenska livsmedel som upphandlas och serveras i offentlig sektor är ett område som ofta sätts under lupp. Att prioritera svenska livsmedel stärker exempelvis inhemsk primärproduktion, företagande inom de gröna och blå näringarna och bidrar till ökad försörjningsförmåga. I beredskapsarbetet är det värdefullt att se vilka varor och volymer som används till de offentliga serveringarna.
- Statistik över inköpen av livsmedel till offentlig sektor kan bidra till innovation i de tidigare leden i livsmedelskedjan. När det blir synligt vad som köps in blir det lättare att matcha utbud mot efterfrågan.
- Eftersom det som serveras i de offentliga måltiderna påverkar såväl hushållens matvanor som vad som efterfrågas i privata restauranger, så är det viktigt med samlad statistik och transparens kring vilka livsmedel som köps in för skattemedel.

Så här gick insamlingen till

Kommunernas statistik

SILO-databasen omfattar vid lanseringen kommunernas livsmedelsstatistik. Målsättningen är att i samband med nästa insamling som planeras våren 2025 vidga SILO till att omfatta även regionernas livsmedelsstatistik. Längre fram kan det bli aktuellt att även samla in statistik kring statliga myndigheters livsmedelsinköp.

Förfrågan om statistik och annat praktiskt

Landets kommuner fick 2023 och 2024 mejl med förfrågan om att lämna in uppgifter över vilka livsmedel som köpts in föregående år. Mejllet adresserades till den person i kommunen som är involverad i livsmedelsupphandling och/eller inköp av livsmedel, exempelvis upphandlare eller måltidschef. Vid två tillfällen sändes påminnelser. Kontakt togs även via telefon. Den statistik som efterfrågades finns i de allra flesta fall tillgänglig via kostdatasystem alternativt via upphandlad grossist/leverantör.

Kommunerna har sänt den efterfrågade informationen i Excel-format via mejl.

Om inköp gjorts som inte fanns med i kommunens huvudsakliga sammanställning, exempelvis inköp av livsmedel från lokala leverantörer, fanns möjlighet att lämna separat information kring detta.⁴

I de fall där det finns kommunsamverkan kring upphandling och inköp har en person kunnat lämna statistik för flera kommuner.

Inför respektive insamling har samråd skett med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) enligt SFS 1982:668 om statliga myndigheters inhämtande av uppgifter från näringsidkare och kommuner.

⁴ Mallen att ladda ner via MATtankens hemsida. [Kompletterande underlag - Mall](#)

Uppgifter som samlats in

Förfrågan har gällt uppgifter om vilka livsmedel som köpts under föregående år. Förfrågan gällde alla livsmedelsinköp som gjorts i kommunen. Se nedan vilka uppgifter som efterfrågats.

- Varuområde.
 - Djupfryst.
 - Färskvaror/kylvaror.
 - Kolonial/speceri.
 - Nutrition.
- Huvudgrupp.
 - Exempel: mejerivaror och kaffe.
- Varugrupp.
 - Exempel: lättmjölk och automatkaffe.
- Leverantör.
 - Leverantörens artikelnummer.
- Artikelnamn.
 - Exempel: lättmjölk 10 L Bib och Kaffe Mellanrost Brygg Krav/FT 500g.
- Producent.
 - Exempel: Orkla och HK Scan AB.
- Märke.
 - Exempel: Korvbrödsbagaren och Ekströms.
- Kronor.
- Kilo.
- Ekologiskt.
- MSC.
- Kravmärkt.
- Produktens tillverkningsland.
- Råvarans ursprungsland.

Statistik som inte ingår

De livsmedel som köpts konsumentförpackat i vanlig livsmedelsbutik finns inte med i SILO. Det kan handla om livsmedel till mindre enheter i kommunen, till exempel omsorgsboenden eller undervisning i hem- och konsumentkunskap.

Faktorer som påverkar möjligheten att lämna all statistik

Bedömningen är att merparten av kommunerna som lämnat livsmedelsstatistik har lämnat uppgift om alla livsmedel som köpts in till kommunen.

I de fall där all statistik inte kunnat lämnats kan orsaken vara:

- Kommunerna har i många fall en kommunövergripande måltidsorganisation och vanligtvis är det därifrån som livsmedelsstatistiken lämnats. Beroende på tillgången till digitala stödsystem och hur man har organiserat måltidsverksamheten kan dock möjligheten att lämna statistik över kommunens samtliga livsmedelsinköp påverkas.
- Uppgifter från leverantörer saknas.
- Om verksamhet drivs av privat aktör finns oftast ingen livsmedelsstatistik inskickad till SILO. Detta är bra att känna till om jämförelser görs mellan kommuner och framförallt om man vill göra kopplingar till kommunens befolkningsstorlek. I framtiden skulle även de livsmedel som köps in av privata aktörer kunna ingå i statistiken. För att göra detta möjligt krävs att kommunerna avtalar med sina upphandlade entreprenörer att de ska tillhandahålla denna statistik.

Uppgift saknas

Statistiken från kommunerna ser ut på olika sätt. Information har inte alltid funnits kring alla efterfrågade uppgifter. Det framgår i databasen när uppgift saknas. Allt eftersom arbetet med SILO-databasen fortskrider kommer andelen saknade uppgifter att minska.

Felkällor

I SILO-databasen finns fotnoter:

- Om det är känt att inköp från exempelvis mindre leverantörer saknas i den totala statistiken från en kommun, finns fotnot om detta i anslutning till respektive kommuns data.
- I de fall som kommunerna skickat med förtydligande information om sin statistik finns fotnot i direkt anslutning till respektive kommun.
- För ett fåtal kommuner har statistiken inte kunnat läsas in på detaljnivå utan endast summerat. Det finns angivet i fotnot vid dessa kommuner.

Resultat

Kommuner vars statistik ingår

Vid databasens lansering finns det inläst data från 245 kommuner för år 2022 och 272 kommuner för år 2023.

Livsmedel som det köps mest av, tio-i-topp

Det sammanlagda värdet av inköpta livsmedel i SILO-databasen är 8,2 miljarder kronor.

Tabell 1. Livsmedel som det köps mest av, samt ursprungsandel.

	Varuvärde (miljoner kronor)	Andel av totalt varuvärde (%)	Andel svenskt (%)	Andel ej svenskt (%)	Uppgift om ursprung saknas (%)
Mejerivaror	982	12	82	11	7
Grönsaker	564	7	25	58	17
Köttprodukter	521	6	84	9	7
Kött oberett	420	5	89	4	7
Frukt/Bär	370	5	7	81	12
Ost	346	4	53	30	17
Fågelprodukter	312	4	84	11	5
Fisk oberedd	300	4	1	16	83
Matfett/matolja	290	4	61	25	14
Kaffe	236	3	0	76	24

Tabell 1 ovan visar de tio kategorier av livsmedel som det köpts mest av samt ursprung, beräknat på utdrag ur SILO version 2023:3. Kategorierna av livsmedel i tabellen utgör tillsammans mer än hälften av det totala varuvärdet. För mer information om vad som ingår i respektive kategori, se Bilaga 1a.

Andel svenska livsmedel

Tabell 2. Ursprungsandel för ytterligare några intressanta kategorier

	Varuvärde (miljoner kronor)	Andel svenskt (%)	Andel ej svenskt (%)	Uppgift om ursprung saknas (%)
Ägg	73	99	0	1
Mjöl	31	92	2	6
Äggprodukter	17	86	14	0
Potatis	221	77	9	14
Pastaprodukter	117	8	73	19

Tabell 2 ovan visar några kategorier av livsmedel samt ursprunget för dem, beräknat på utdrag ur SILO version 2023:3. För mer information om vad som ingår i respektive kategori, se Bilaga 1b.

Om man jämför med den totala konsumtionen i Sverige så köper kommunerna en större andel svenskt kött, fågel, ägg, mejerivaror och ost. På så vis är kommunerna i täteten när det gäller konsumtion av svenska livsmedel⁵.

En kategori med stor volym men låg andel svenskt ursprung är pastaprodukter. Prisskillnader kan vara en orsak till den låga andelen svenskt ursprung. En annan anledning kan vara att de alternativ som finns med svensk råvara inte lever upp till de krav som ställs kring olika egenskaper, exempelvis kring varmhållning. 19 procent av all pasta saknar dock uppgift om ursprung.

Potatis är en annan kategori för vilken en relativt hög andel uppgift om ursprung saknas. Kanske döljer sig svensk potatis även i dessa 14 procent?

Den svenska osten kan ta större plats

Ost är en stor produkt av de offentliga inköpen (se tabell 1). Hälften av all ost som köptes in var skivad ost, till ett varuvärde av 175 miljoner kronor. 64 procent av den skivade osten hade svenskt ursprung. Riven ost köptes för 48 miljoner kronor, varav 42 procent hade svenskt ursprung. Här finns utrymme för en större andel av ost med svenskt ursprung, inte minst eftersom det är en produkt som det finns goda förutsättningar att producera i Sverige.

Ekologiska varor

Tabell 3. Ekologisk andel

	Varuvärde (miljoner kronor)	Andel ekologiskt (%)	Andel ej ekologiskt (%)	Uppgift om ekologiskt saknas (%)
Alla inköp	8 175	31	62	7

Utdrag ur SILO version 2023:3 visar att 31 procent av alla livsmedel som köpts in är märkta ekologiskt, vilket motsvarar 2 518 miljoner kronor. För 7 procent av inköpen saknas uppgift om ekologiskt.

De ekologiska varor som det värdemässigt köpts in mest av är: mjölk, sej, kaffe, bananer, vispgrädde, nötfärs, skivad ost och färska ägg.

⁵ Jordbruksverket.se: [Marknadsrapporter om svensk konsumtion](#).

Sej är vanligt på tallriken

Av den oberoende fisken (se tabell 1) utgörs hälften av sej, som köpts för 142,6 miljoner kronor. Panerad sej har köpts för 49,4 miljoner kronor.

Två grossister dominerar

I databasen finns uppgift om leverantörer och producenter, exempelvis går det att se att 75 procent av det som kommunerna köpte under 2023 levererades från två grossister, till ett varuvärde av drygt 6 miljarder kronor.

Bilaga

Bilaga 1a

De kategorier som anges i tabell 1 är i vissa fall en sammanslagning av huvudgrupper i SILO version 2023:2.

Kategori	Huvudgrupper som ingår
Mejerivaror	Mejeri Mejerivaror Mjolk, Övrigt Mejeri Mjolkprodukter
Grönsaker	Grönsaker behandlade Grönsaker obehandlade Grönsaker skalade
Köttprodukter	Chark Frys Chark Färskt Chark Charkprodukter Färsprodukter Frys Köttprodukter
Kött oberett	Kött Kött oberett Kött Färskt Kött Frys
Frukt/bär	Frukt/bär
Ost	Ost
Fisk oberedd	Fisk oberedd
Fågelprodukter	Fågelprodukter Fågelprodukter Frys
Matfett/matolja	Matfett/matolja
Kaffe	Kaffe

Bilaga 1b

De kategorier som anges i tabell 2 är i vissa fall en sammanslagning av huvudgrupper i SILO version 2023:2.

Kategori	Huvudgrupper som ingår
Ägg	Ägg
Mjöl	Mjöl
Äggprodukter	Äggprodukter
Potatis	Potatis Potatis Färsk Potatis Obehandlad
Pastaprodukter	Pastaprodukter